

Práva detí

Dieťa bez odvahy je ako obloha bez hviezd.

Témy	Deti. Ľudské práva všeobecne. Vzdelanie.
Stupeň náročnosti	2
Veľkosť skupiny	ľubovoľná
Čas	60 minút
Charakteristika	Pri tomto cvičení budeme používať metódu hodnotenia v tvare diamantu. Cvičenie bude slúžiť ako východisko k diskusií o Dohovore o právach dieťaťa vrátane týchto tém: <ul style="list-style-type: none"> ▪ základné ľudské práva a špecificky práva dieťaťa v zmysle Dohovoru; ▪ povinnosti a zodpovednosti vyplývajúce z Dohovoru; ▪ spôsoby vymáhania týchto práv.
Práva	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Právo dieťaťa poznať svoju rodinu a právo žiť so svojou rodinou. ▪ Právo na ochranu pred ekonomickým vykorisťovaním. ▪ Právo na zvláštne zaobchádzanie počas súdnych konaní.
Ciele	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poskytnúť vedomosti o Dohovore o právach dieťaťa. ▪ Rozvíjať schopnosť kritického spracovania informácií a prepojiť ich s každodennou skúsenosťou. ▪ Rozvinúť pocit zodpovednosti, solidarity, spravodlivosti a rovnosti.
Pomôcky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kartičky s výroky – jeden balík pre každú skupinu; ▪ veľký hárok papiera na prípravu nástenky; ▪ fixky; ▪ dostatok miesta na to, aby mohli jednotlivé skupiny pracovať samostatne.
Príprava	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vychádzajte zo skrátenej verzie Dohovoru o právach dieťaťa. Na nástenku si pripravte jeho jednotlivé články. ▪ Prečítajte si nižšie uvedené kartičky s výroky a dajte ich do súvislosti s Dohovorom. Rozhodnite sa, ktoré články by mohli vyvolať najzaujímavejšiu diskusiu v jednotlivých skupinách. Zvážte, ktoré otázky sú pre členov skupiny najvhodnejšie a ktoré môžu byť najproblematickejšie. ▪ Pre každú skupinu pripravte jeden balík kartičiek. Každý z nich vložte do obálky, aby sa nepomiešali.

Pokyny

1. Začnite krátkou informáciou o Dohovore. Opýtajte sa, čo už účastníci o ňom vedia. Pomocou pripravenej nástenky si spolu s nimi prejdite hlavné články Dohovoru.
2. Požiadajte účastníkov, aby vytvorili trojčlenné alebo štvorčlenné skupiny. Rozdajte im obálky, v ktorých máte pripravené kartičky s výroky.
3. Vysvetlite, ako sa postupuje pri hodnotení podľa diamantového tvaru. Každá skupina najprv musí prediskutovať všetkých 9 výrokov a premyslieť si, do akej miery sa jednotlivé výroky týkajú ich vlastného života. Potom výroky usporiadajú do tvaru diamantu podľa poradia dôležitosti. Najprv musia na stôl položiť najdôležitejší výrok. Pod tento výrok, položia vedľa seba ďalšie dva

TÉMY

DETI

ĽUDSKÉ PRÁVA VŠEOBECNE

VZDELANIE

STUPEŇ NÁROČNOSTI

ÚROVEŇ 4

ÚROVEŇ 3

ÚROVEŇ 2

ÚROVEŇ 1

2

VEĽKOSŤ SKUPINY

ĽUBOVOĽNÁ

ČAS

60 MINÚT

- najdôležitejšie výroky. Pod ne položia do radu ďalšie tri menej dôležité výroky. Do štvrtého riadku umiestnia dve kartičky a do piateho riadku položia jednu kartičku – tú, ktorej výrok považujú za najmenej dôležitý. Takýmto spôsobom budú kartičky zoradené do tvaru diamantu.
4. Dajte skupinám 25 minút, aby sa dohodli na poradí dôležitosti výrokov a aby ich zoradili do tvaru diamantu.
  5. Keď úlohu dokončia, požiadajte účastníkov, aby sa poprechádzali po miestnosti a pozreli si poradia dôležitosti ostatných skupín. Potom prejdite k spoločnému rozboru s celou skupinou.

Rozbor a vyhodnotenie

Na úvod účastníkov požiadajte, aby za jednotlivé skupiny referovali o vlastnom zoradení výrokov. Potom sa ich opýtajte, či sa im aktivita páčila a čo sa počas nej naučili.

- Ako by ste porovnali „diamanty“ jednotlivých skupín? Čo mali spoločné a v čom sa líšili?
- Prečo majú rôzni ľudia rôzne priority?
- Chcela by niektorá zo skupín, na základe prezentácie inej skupiny, prehodnotiť zoradenie kartičiek vo svojom „diamante“? Ktoré argumenty boli najpresvedčivejšie?
- Ktoré ľudské práva sa porušujú vo vašej komunite a prečo?
- Existujú také práva, ktoré nie sú zahrnuté v Dohovore o právach dieťaťa a o ktorých si myslíte, že by tam mali byť?
- Myslíte si, že deti potrebujú mať svoj vlastný Dohovor? Prečo?
- Ak majú svoj vlastný Dohovor deti, nemala by ho mať aj mládež vo veku 18 – 30 rokov?
- Aké špecifické práva by mal obsahovať takýto dohovor o právach mládeže?
- To, že práva detí zaručuje samostatný Dohovor, je jedna vec. Do akej miery si však deti môžu svoje práva vymáhať aj v skutočnosti?
- Akým spôsobom si ľudia vo všeobecnosti vymáhajú svoje práva?
- Ak je aktívna účasť jedným zo spôsobov uplatňovania práv v demokratickom prostredí, čo môžete odteraz urobiť, aby ste začali „uplatňovať svoje práva“ doma, v škole či v klube?
- Na koho sa môžu deti obrátiť, ak vedia o závažnom porušovaní svojich práv?

Rady na vedenie aktivity

V 1. kapitole, v časti *Ako používať Kompas* nájdete ďalšie informácie o používaní metódy diamantového tvaru pri hodnotení. Zdôraznite, že neexistujú správne alebo nesprávne odpovede, ako usporiadať výroky na kartách. Účastníci si musia uvedomiť, že rôzni ľudia majú rôzne skúsenosti, a preto sa líšia aj ich priority. To sa musí rešpektovať. Napriek tomu by sa však mali pokúsiť dosiahnuť zhodu vo svojej skupine o poradí dôležitosti článkov. Veď aj v skutočnom živote musíme o svojich prioritách rozhodovať a pokúšame sa dohodnúť v najlepšom záujme nás všetkých!

Variácie

Namiesto toho, aby ste účastníkov požiadali o zoradenie deviatich článkov, môžete im dať iba osem. Jednu kartičku nechajte prázdnu a umožnite im, aby si deviaty výrok doplnili sami.

Kartičky s výrokmi vložte do klobúka a účastníkov požiadajte, aby si rad-radom z klobúka ťahali po jednej kartičke a aby o nej minútu rozprávali. Potrebnú metodiku nájdete v cvičení „Len jedna minúta“.

Na základe vybraného výroku môžu skupiny taktiež napísať krátky príbeh alebo predviesť krátku

scénku. Prípadne môžu tieto príbehy alebo scény vychádzať z médií: niečo, čo účastníci videli alebo počuli vo filme alebo v divadle, o čom čítali v knihe alebo časopise. Hranie rolí/scény môže zobraziť nejakú príhodu alebo udalosť. Po jej odohraní môžu účastníci ďalej improvizovať pri hľadaní možných riešení a spôsobov, ktorými by sa dalo danej udalosti alebo porušovaniu určitého práva v budúcnosti zabrániť.

Návrhy na pokračovanie

Pozvite si na besedu niekoho, kto dobre pozná Dohovor o právach dieťaťa – právnik, vedúceho linky detskej istoty, detského psychológa alebo pracovníka z kancelárie ombudsmana. Pred začiatkom besedy si urobte burzu nápadov („brainstorming“) o prípadoch porušovania ľudských práv detí, napríklad týranie, sexuálne vykorisťovanie, zanedbávanie a šikanovanie. Pozvaného hosta sa opýtajte, kto sa vo vašej miestnej komunite zaoberá alebo kto zodpovedá za riešenie takýchto prípadov, napr. rodičia, polícia, linky detskej istoty, sociálni pracovníci atď. Požiadajte hosta aj o radu, čo robiť v prípade, ak sme svedkami porušovania práv, najmä ak ide o závažné prípady, napríklad týranie detí v našom susedstve. Takéto prípady sa musia riešiť opatrne, ohľaduplne a predvídavo.

Deti a mladí ľudia sa často cítia diskriminovaní. Ak sa skupina chce venovať problému diskriminácie, môžete pokračovať aktivitou „Každý rovný – všetci iní“.

Námety na ďalšiu činnosť

Preskúmajte spôsob riadenia školy a učebné osnovy, aby ste zistili, do akej miery škola plní svoje povinnosti vyplývajúce z Dohovoru o právach dieťaťa. Napríklad, či škola poskytuje vzdelávanie podporujúce rozvoj osobnosti dieťaťa, jeho nadania a schopností alebo či nekladie príliš veľký dôraz len na biffovanie na skúšky. Majú žiaci právo slobodne vyjadriť svoj názor ku všetkým záležitostiam, ktoré sa ich týkajú? Venuje sa ich názorom dostatočná pozornosť? Inými slovami, existuje na vašej škole napríklad školská rada alebo školský parlament? Ak áno, nakoľko efektívne pracujú? Rešpektuje sa pri požiadavkách na školskú disciplínu dôstojnosť žiaka? Ako škola postupuje v prípadoch rasistických útokov a šikanovania? Porozprávajte sa o tom, čo by sa dalo zlepšiť a aké opatrenia by sa mohli a mali prijať na vyriešenie problémov na vašej škole. Pozrite si ukážku v 3. kapitole príručky *Aktívna podpora ľudských práv* a naplánujte si svoj vlastný projekt. Nepúšťajte sa do vecí, ktoré by mohli (zbytočne) nahnevať učiteľov. Dajte pozor, aby ste v nich nevyvolali negatívne pocity z toho, že im chcete zasahovať do právomocí!

Ďalšie informácie

V 5. kapitole, v doplňujúcich informáciách k téme Deti nájdete úplné znenie Dohovoru o právach dieťaťa, odkazy na každoročne publikované správy UNICEF o postavení detí vo všetkých krajinách sveta ako aj odkazy na ďalšie knihy a publikácie týkajúce sa práv detí.

Významný dátum

20. november
Svetový deň detí

PODKLADY**Kartičky s výrokmi**

Prípravte si kópie nasledujúcich článkov Dohovoru o právach dieťaťa a rozstrihajte ich na samostatné kartičky.

Dieťa má právo slobodne vyjadrovať svoje názory vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať náležitá pozornosť. Dieťa má právo na slobodu prejavu.

Právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva sa musí rešpektovať. Dieťa má právo na slobodu združovania a slobodu pokojného zhromažďovania.

Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému alebo nezákonnému zasahovaniu do svojho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie. Dieťa musí byť chránené pred nezákonnými útokmi na svoju česť a povesť.

Rodičia majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa.

Dieťa má právo na vzdelanie. Štát je povinný zabezpečiť pre všetky deti bezplatné povinné základné vzdelanie. Disciplína v škole sa musí zabezpečovať spôsobom zlučiteľným s dôstojnosťou dieťaťa. Výchova dieťaťa má smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a schopností, smerovať k rozvíjaniu úcty k ľudským právam a základným slobodám, k príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu mieru, priateľstva a porozumenia, tolerancie a rovnosti a k výchove zameranej na posilňovanie úcty k životnému prostrediu.

Dieťa má právo na odpočinok a voľný čas, na hru a na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umeleckej činnosti.

Dieťa má právo na ochranu pred ekonomickým vykorisťovaním a pred vykonávaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť pre jeho život a rozvoj nebezpečná. Dieťa má právo na ochranu pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, pred využívaním detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky, a pred využívaním pri výrobe pornografických materiálov.

Štát je povinný prijať primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany detí postihnutých ozbrojeným konfliktom a na starostlivosť o ne.

Každé dieťa obvinené z trestného činu musí mať zaručené, že sa bude považovať za nevinné až dovtedy, kým sa podľa zákona nepreukáže jeho vina; že bude mať pri príprave a uplatnení svojej obhajoby právnu pomoc; že nebude nútené vypovedať alebo priznávať vinu; že sa vo všetkých štádiách konania bude plne rešpektovať jeho súkromie; a že sa mu dostane takého zaobchádzania, ktoré zodpovedá jeho veku, okolnostiam a blahu. Za trestný čin spáchaný dieťaťom mladším ako 18 rokov nemôže byť udelený trest smrti ani doživotné väzenie bez možnosti prepustenia.